

Samenvatting

De taakbelasting en werkcontext van leraren.
Onderzoek naar de tijdsbesteding van leraren uit het basis- en secundair onderwijs.

Auteurs: Joeri Minnen, Julie Verbeylen & Ignace Glorieux
Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep TOR – Vrije Universiteit Brussel

In opdracht van de Minister van Onderwijs Hilde Crevits onderzocht de onderzoeksgroep TOR van de Vrije Universiteit Brussel de tijdsbesteding en taakbelasting van Vlaamse leraren. 9.596 leraren uit het basis- en secundair onderwijs hielden hiervoor gedurende een week hun tijdsbesteding bij via de MOTUS-app. Geprojecteerd op een volledig kalenderjaar (inclusief de vakanties) besteden de deelnemende leerkrachten gemiddeld 39u31' per week aan hun job. Een voltijdse opdracht neemt in het basis onderwijs 41u11' in beslag, in het secundair onderwijs is dat 41u50'. Tijdens de lesweken bedraagt de werktijd van een voltijdse leerkracht in het basisonderwijs 49u30' per week, in het secundair onderwijs is dit 47u59' per week. 60 à 70% van de werktijd wordt besteed aan les geven en lesvoorbereiding. De overige tijd gaat naar administratie, organisatie, beleidstaken en professioneel overleg.

Om het werk van leraren goed in te schatten, is ook de context van het werk belangrijk. Daarvoor kijkt het onderzoek ondermeer naar de timing, de plaats en de voldoening van het werk. Voor de meeste leerkrachten situeert de werkdag zich tussen 8:00 en 16:00 (inclusief de middag), tijdens de avond is op elk moment tussen 19:30 en 21:30 30% van de leerkrachten aan het werk, ook op zondagavond is er een duidelijke piek. Naast de school is thuis dan ook een belangrijke werkplaats. Leerkrachten uit het basisonderwijs besteden ongeveer 27% van de totale werktijd thuis (vakanties inbegrepen), bij leerkrachten uit het secundair onderwijs is dat zelfs 41%. De leerkrachten basisonderwijs halen meer voldoening uit het werk dan hun collega's uit het secundair onderwijs. De laagste graad van voldoening vinden we bij leerkrachten in het ASO (2de/3de graad), de hoogste in het buitengewoon basisonderwijs en het BSO en DBSO.

De arbeidsduur en werkcontext van leraren.
Onderzoek naar de tijdsbesteding van leraren uit het basis- en secundair onderwijs.

Auteurs: Joeri Minnen, Julie Verbeylen & Ignace Glorieux
Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep TOR – Vrije Universiteit Brussel

Opdrachtgever en toewijzing

De SERV-barometer wees in 2013 op een stijgende gerapporteerde werkdruk onder leerkrachten. In het kader van gesprekken rond de hervorming van het lerarenberoep in het secundair onderwijs bestelde Minister van Onderwijs Hilde Crevits in het voorjaar van 2017 een studie naar de werklust, zowel voor leerkrachten uit het basis- als het secundair onderwijs. Na een gunningsprocedure werd de opdracht toegewezen aan de Onderzoeksgroep TOR van de Vrije Universiteit Brussel en uitgevoerd door Ignace Glorieux, Joeri Minnen en Julie Verbeylen. De sociale partners maakten deel uit van de stuurgroep die de studie begeleidde.

Methode en onderzoeksperiode

Centraal in het onderzoek staat de registratie van de werktijd van leerkrachten. Gedurende één week noteerden 9.596 leerkrachten gedetailleerd hun werktaken in de MOTUS-app (via smartphone, laptop of PC). Ze hadden hierbij de keuze uit 51 verschillende types van werkactiviteiten.

Het onderzoek ging van start op 22 januari 2018 met een grote mediacampagne met medewerking van de sociale partners, de onderwijskoepels, de scholen, KLASSE en Smartschool. Via een webpagina met een campagnefilmje (www.hetgrotetijdsonderzoek.be) konden leerkrachten zich inschrijven voor het onderzoek. Na inschrijving werd hun stamboeknummer gecontroleerd en een startdatum toegewezen. Het feitelijke onderzoek liep tot einde april en omvat naast lesweken ook de krokus- en paasvakantie en andere vrije dagen.

De werkende leerkracht in beeld

Het onderzoek brengt de werkende leerkracht in beeld. Leerkrachten die omwille van ziekte, ouderschapsverlof of vakantie niet konden deelnemen op de hun toegewezen startdag maken geen deel uit van de studie. Door de spreiding van de tijdsregistratie vat dit onderzoek verschillende typen van lesweken (gewone, stage, examen, ...) als ook de (combinatie met) vakantieweken. Hierdoor toont dit onderzoek ook wat leerkrachten doen tijdens de lesvrije weken.

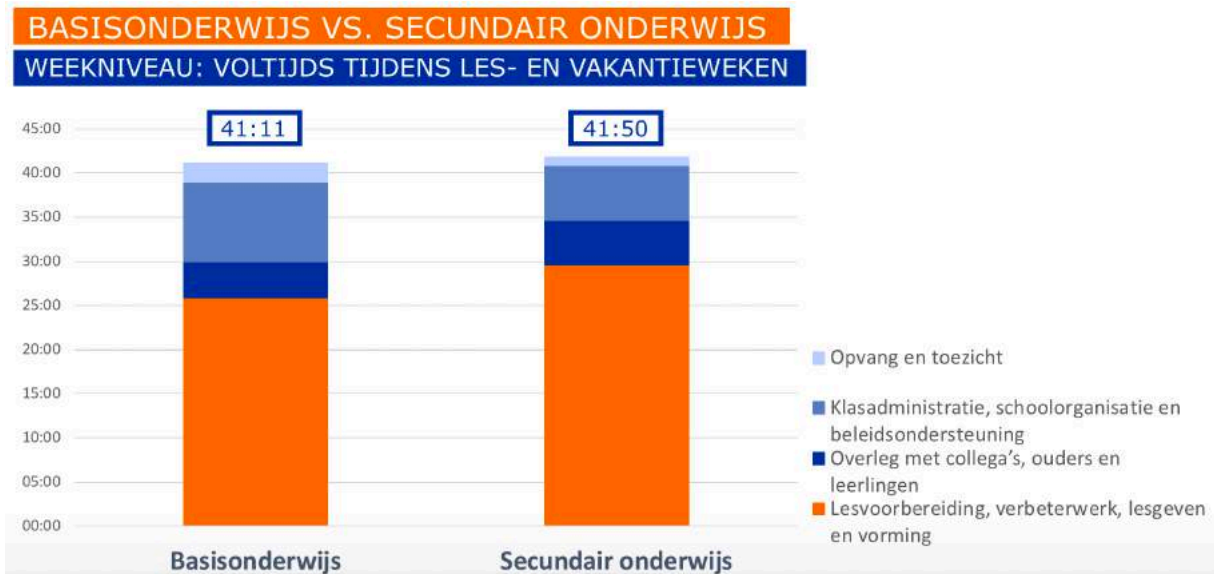
Lange werkweken, ook voor deeltijdsen

Vakanties inbegrepen werken leerkrachten gemiddeld 39u31' per week. Tijdens een lesweek is dat 46u en tijdens een vakantieweek 17u23'. Voltijdse leerkrachten werken gemiddeld 48u42' tijdens een lesweek, een 4/5de opdracht beslaat 45u35' per lesweek.

Verschillen tussen en *binnen* onderwijsvormen?

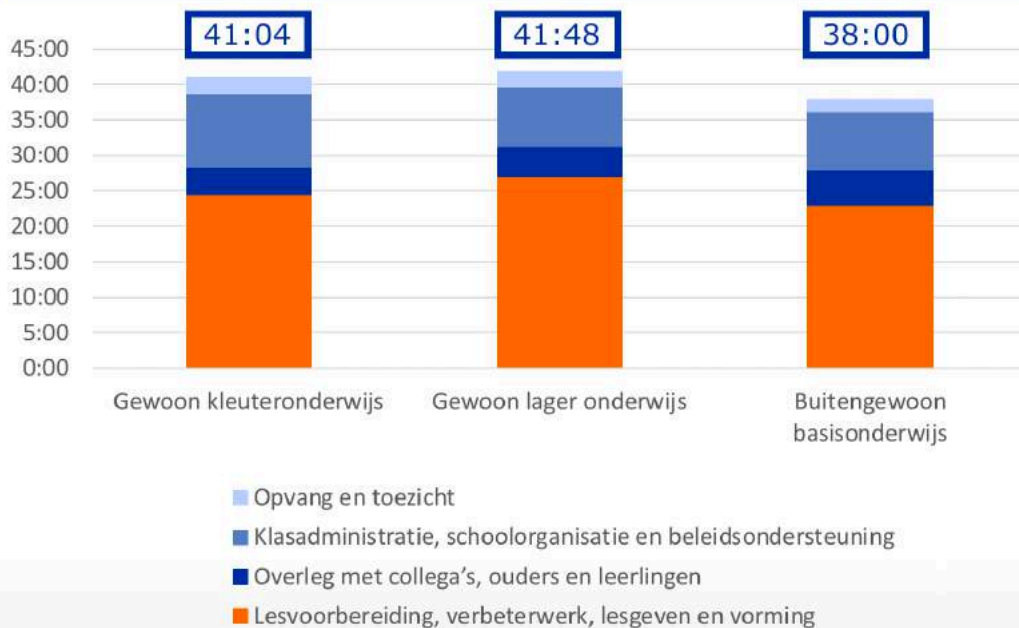
Een voltijdse leerkracht in het secundair onderwijs werkt gemiddeld 41u50' per week (vakanties inbegrepen), dat is iets langer dan in het basisonderwijs (41u11'). Dit verschil is na statistische controle voor de groepsamenstelling niet significant.

Binnen het basisonderwijs hebben de voltijdse leerkrachten uit het lager onderwijs een langere werkweek (41u48') dan in het kleuteronderwijs (41u04') en het buitengewoon basisonderwijs (38u). Deze verschillen blijven overeind ook na statistische controle voor de groepsamenstelling.

TOTALE WERKTIJD BASISONDERWIJS

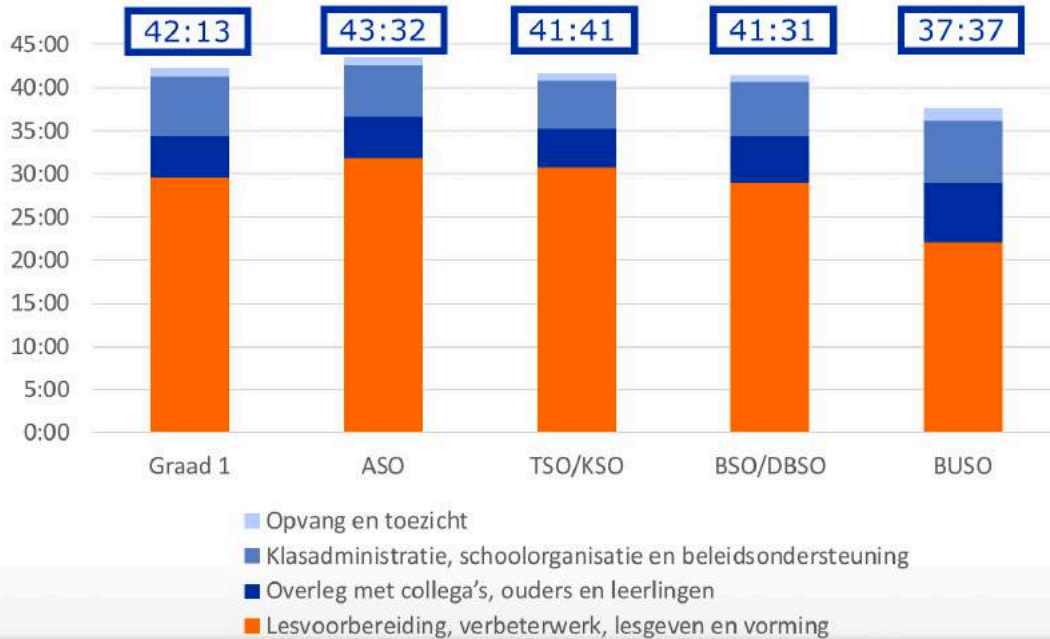
WEEKNIVEAU: VOLTIJDS TIJDENS LES- EN VAKANTIEWEKEN

In het secundair onderwijs werkt een voltijds werkende leerkracht in de eerste graad 42u13', in de tweede graad 41u33' en in de derde graad 42u56' (verdere opdeling in onderstaande figuur). Wanneer er echter gecontroleerd wordt voor de groepssamenstelling dan neemt de werktijd per week toe per graad: de voltijds werkende leerkrachten in de derde graad werken 1u03' meer dan de leerkrachten uit de tweede graad, en 1u22' meer dan de leerkrachten uit de eerste graad.

TOTALE WERKTIJD SECUNDAIR ONDERWIJS

WEEKNIVEAU: VOLTIJDS TIJDENS LES- EN VAKANTIEWEKEN

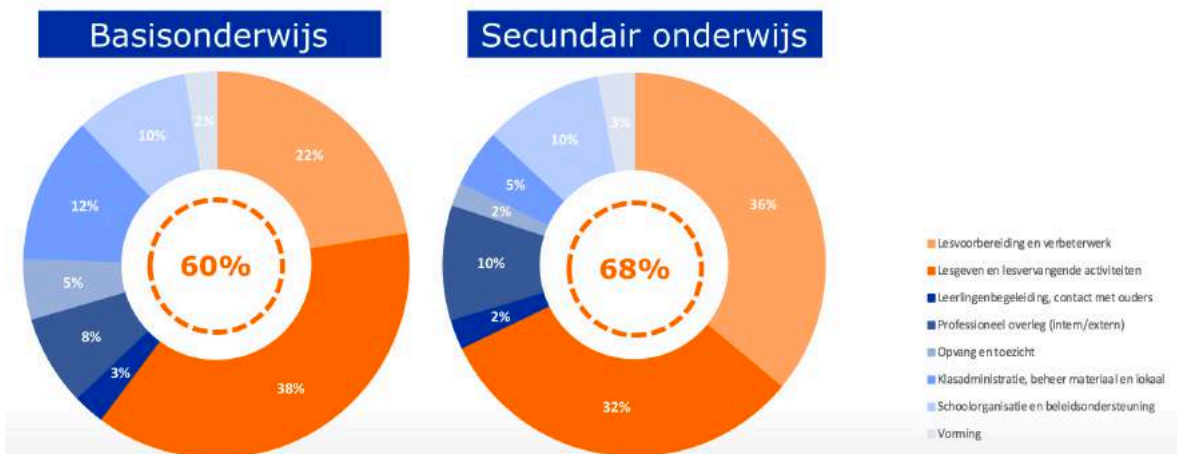

Welke taken voeren leerkrachten uit?

Leerkrachten geven les, bereiden hun lessen voor, verbeteren het werk van leerlingen; aan deze basistaken wordt ongeveer 60% van de werktijd besteed in het basisonderwijs, 68% in het secundair onderwijs (over een volledig kalenderjaar). De overige werktijd gaat naar administratie, schoolorganisatie en beleid (22% - basis; 15% - secundair). Professioneel overleg beslaat ongeveer 10% van de werktijd.

DEELTAKEN

WEEKNIVEAU: VOLTIJDS TIJDENS LES- EN VAKANTIEWEKEN

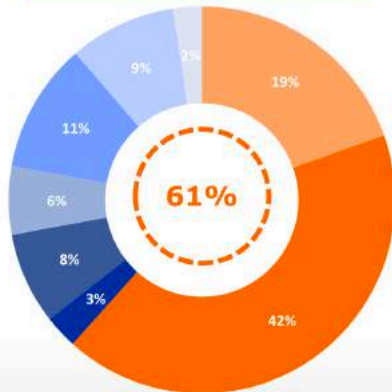

Tijdens de lesweken is het aandeel van het lesgeven hoger en het aandeel van de voorbereidingstijd beperkter; het aandeel 'andere taken' blijft procentueel gelijk.

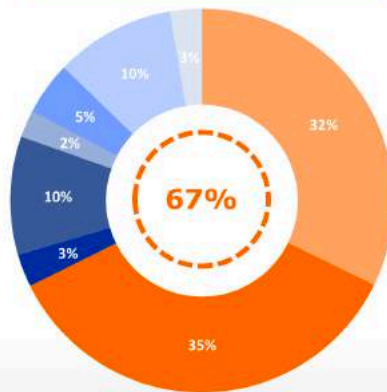
DEELTAKEN

WEEKNIVEAU: VOLTIJDS TIJDENS EEN LESWEEK

Basisonderwijs

Secundair onderwijs

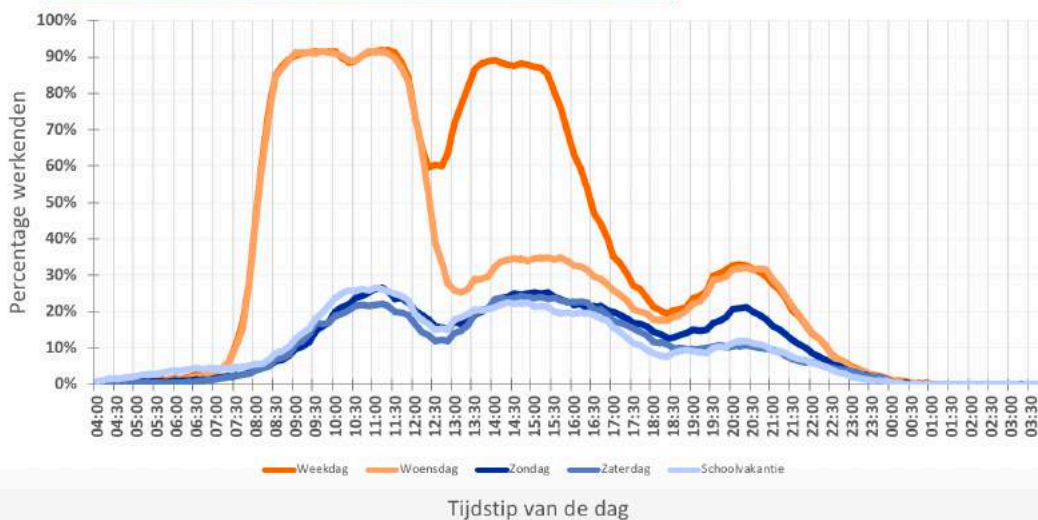
- Lesvoorbereiding en verbeterwerk
- Lesgeven en lesvervangende activiteiten
- Leerlingenbegeleiding, contact met ouders
- Professioneel overleg (intern/extern)
- Opvang en toezicht
- Klasadministratie, beheer materiaal en lokaal
- Schoolorganisatie en beleidsondersteuning
- Vorming

De context is belangrijk om de werkdruk van leerkrachten te begrijpen

Voor elke werkactiviteit werd de begin- en eindtijd, de plaats, met wie, het gebruik van technologische ondersteuning en de ervaren voldoening van de taak genoteerd. De werkdag start voor de meeste leerkrachten tussen 8:00 en 8:30. In de namiddag verloopt het einde van de schooldag meer gespreid. Om 15:30 is ongeveer nog 3/4de aan de slag. Om 16:30 is dit minder dan de helft. 's Avonds, tussen 19:30 en 21:30 is op elk moment minstens 30% van de leerkrachten aan het werk voor school. Op vrijdag is er minder avondwerk, maar op zondagavond werkt opnieuw een aanzienlijk deel van de leerkrachten (tot 20% rond 20:30). Alles samen wordt 25 tot 30% van de werktijd gepresteerd buiten de zogenaamde kantooruren. Op woensdagnamiddag wordt er minder gewerkt, ook minder in het basis- dan in het secundair onderwijs. Leerkrachten van het basisonderwijs werken ook iets minder tijdens de schoolvakanties, in vergelijking met hun collega's uit het secundair.

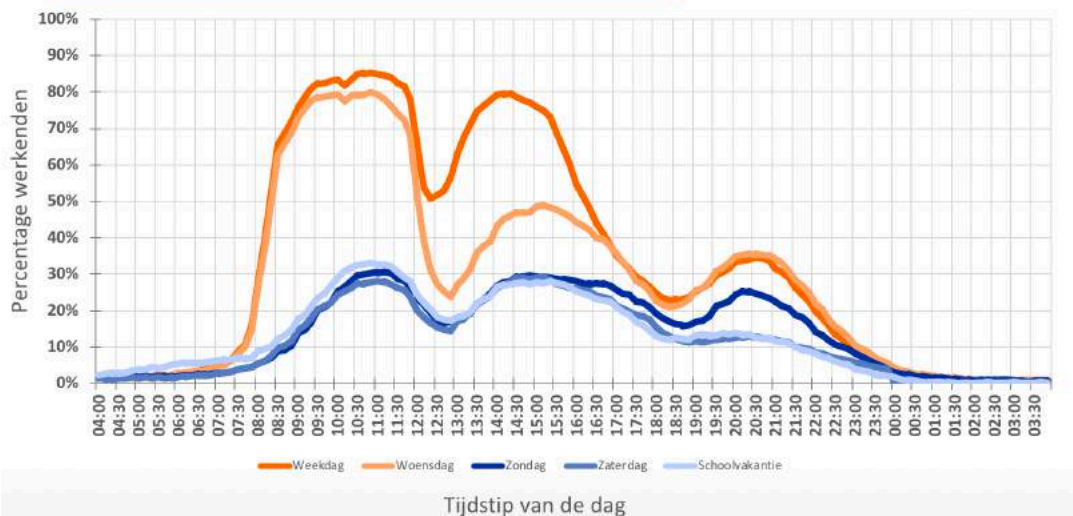
TIMING: BASISONDERWIJS

DAGNIVEAU: LESWEEK VS. VAKANTIEWEEK

TIMING: SECUNDAIR ONDERWIJS

DAGNIVEAU: LESWEEK VS. VAKANTIEWEEK

Er wordt niet enkel op school gewerkt, een belangrijk deel van de werktijd gebeurt thuis. In het basisonderwijs beperkt thuiswerk zich tijdens de lesweken tot 22%, in het secundair is het meer dan 1/3de van de tijd. Met de vakantie erbij, neemt het thuiswerk toe tot 27% en 41% van de totale werktijd.

Telkens men een werkactiviteit registreerde, kon men ook aangeven in welke mate die voldoening gaf (op een score tussen 1 (laag) en 7 (hoog)). In het basisonderwijs halen leerkrachten uit het buitengewoon onderwijs het meest voldoening uit hun werk. Meer dan de helft van hun werktijd (50,8%) krijgt de hoogste score voor voldoening (6 of 7), voor het gewoon kleuteronderwijs is dat 48,7% en het gewoon lager onderwijs 46,2%. Deze scores liggen in het basisonderwijs gemiddeld hoger dan in het secundair onderwijs. Bij leerkrachten uit de eerste graad secundair onderwijs krijgt 45% van de werktijd de hoogste voldoeningsscore (6 of 7), in het ASO is dat 41,8%, het TSO/KSO 43,5%, het BSO/DBSO 48,5% en het BuSO 44%.

Bij de langdurende activiteiten (activiteiten die gemiddeld meer dan 2 uur per dag innemen) krijgt het lesgeven gemiddeld de hoogste voldoeningsscore (5,8 op 7). Voorbereiden van lessen en taken scoort lager (4,9). Van de kortdurende activiteiten (activiteiten die gemiddeld minder dan 2 uur per dag innemen) scoort praten en informeel contact op het werk het hoogst (5,7).

GEMIDDELDE VOLDOENING LANGDURENDE ACTIVITEITEN

TOP 5

Lesgeven: doceren, demonstreren, vertellen, groepsdiscussie, ...	5,8
Lesvervangende activiteit begeleiden binnen of buiten de school, ...	5,6
Vorbereiden van lessen, taken, oefeningen, toetsen, ...	4,9
Opvolgen, nakijken, correctiewerk van taken, oefeningen, ...	4,6
Deelnemen aan personeelsvergaderingen, raadvergaderingen, ...	4,6

GEMIDDELDE VOLDOENING KORTDURENDE ACTIVITEITEN

TOP 5

Praten, informeel contact op het werk	5,7
Les van collega bijwonen, consultatie, intervisie	5,6
Ondersteunen en begeleiden van schoolkrant, schoolkoor, ...	5,6
(Individuele) leerlingenbegeleiding	5,6
Pauze of wachten op het werk	5,5

Rapporten, presentatie en toekomstig onderzoek

Het 3-delig rapport is beschikbaar via verwijzingen onderaan deze perstekst. Deze gedetailleerde analyses lichten maar een tip van de sluier over de werklust en werkomstandigheden van leerkrachten. De deelnemers hebben samen ruim 950.000 activiteiten genoteerd. Deze hoeveelheid aan gedetailleerde data nodigt uit om het werkveld van de leerkracht nog beter en genuanceerder in kaart te brengen.

Contact

Ignace Glorieux – Ignace.Glorieux@vub.be – 0475/25.48.02
Joeri Minnen – Joeri.Minnen@vub.be – 0497/18.95.03

Rapporten beschikbaar via volgende linken:

<http://www.vub.ac.be/TOR/>

<http://www.hbits.io>

<http://onderwijs.vlaanderen.be/onderzoek-tijdsbesteding-leraren-basis-en-secundair-onderwijs>

